

Om autoriteten

En del sosialister har i den senere tid satt i gang et regelrett korstog mot det de kaller *autoritetsprinsippet*. De behøver bare å si at den eller den handling er *autoritær*, så har de alt fordømt den. Denne summariske framgangsmåte er gjenstand for så mye misbruk at det er nødvendig å betrakte dette anliggende noe nærmere. Autoritet betyr, i den forstand av ordet det dreier seg om her, så meget som: Overordning av en fremmed vilje over vår egen. Autoritet betyr på den annen side underordning. Siden begge disse ordene har en dårlig klang, og det forholdet som de gir uttrykk for er ubehagelig for den underordnede part, dreier det seg her altså om spørsmålet om det ikke finnes andre utveier, om vi ikke - under de nåværende samfunnsmessige forhold - kan kalle en annerledes sosial tilstand til live, der denne autoritet ikke lenger har noen mening og altså kan forsvinne. Dersom vi undersøker de økonomiske - industrielle og landbruksmessige - forhold som danner grunnlaget for det nåværende borgerlige samfunn, da finner vi at det har den tendens at isolert virksomhet mer og mer blir erstattet av flere individers samordnede virksomhet. I stedet for små verksteder med enkeltstående produsenter trer den moderne industri, med store fabrikker og verksteder der hundrer av arbeidere overvåker kompliserte dampdrevne maskiner. Kjøredningene og kjerrene på de store landeveiene er avløst av jernbanetogene, liksom de små robåtene og seilfartøyene er avløst av dampbåtene. Maskiner og damp fører etterhvert også landbruket under sitt herredømme, idet de langsomt men sikkert istedet for små jordeiere setter store kapitalister som dyrker store landarealer ved hjelp av lønnsarbeidere. Overalt trer den samordnede virksomhet, prosesser som mer og mer komplisert er avhengig av hverandre, i stedet for enkeltindividers uavhengige virksomhet. Men den

som sier samordnet virksomhet, har dermed sagt organisasjon. Er organisasjon uten autoritet mulig?

La oss nå anta at en sosial revolusjon har detronisert kapitalistene, som nå styrer produksjon og sirkulasjon av rikdommene med sin autoritet. La oss videre anta, for helt å innta de anti-autoritares standpunkt, at jord og grunn og arbeidsredskaper er blitt arbeidernes kollektive eieendom og at de selv betjener seg av den. Vil autoriteten da være forsvunnet, eller vil den bare ha skiftet form? La oss se etter.

La oss ta et bomullsspinneri som eksempel. Bomullen må i det minste gjennomløpe seks påhverandrefølgende operasjoner før den antar skikkelse av tråd, operasjoner som - for en svært stor del - foregår i forskjellige saler. Dessuten trenger en, for å holde maskinene i gang, en ingeniør som overvåker dampmaskinene, mekanikere til de løpende reparasjonene og mange ulærte arbeidere til å bringe produktene fra den ene salen til den andre osv. Alle disse arbeidere, menn, kvinner og barn, er tvunget til å begynne sitt arbeid på ett tidspunkt, som er fastsatt av dampens autoritet, og den bekymrer seg ikke det døytt om den enkeltes autonomi. Det er altså først ihvertfall nødvendig at arbeiderne blir enige om arbeidstiden. Er denne tiden først engang fastlagt, så er enhver uten unntak underkastet den. Videre vil det i hver sal i hvert øyeblikk oppstå detaljspørsmål om produksjonsmåten, fordelingen av materialet osv., spørsmål som må løses straks, dersom ikke hele produksjonen i selvsamme øyeblikk skal stanse opp. Om de nå blir løst ved avgjørelse fra en delegert som er satt i spissen for hver arbeidsprosess, eller - når dette er mulig - gjennom majoritetsbeslutning - i alle tilfelle vil enhver enkeltvilje måtte underordne seg, og det betyr at spørsmålene blir løst på en autoritær måte. Den mekaniske automat på en stor fabrikk er langt mer tyrannisk enn den vesle kapitalist som beskjeftiger arbeiderne noen gang kan være. I det minste hva arbeidstiden angår, kan en sette over døra på denne fabrikk: *La all autonomi fare, den som trer innenfor denne port!* Når mennesket, ved hjelp av vitenskapen og oppfinnertalenter, har lagt naturkreftene under sitt herredømme, så hevner de seg på det, idet de, i den grad det tar dem i sin tjeneste, tvinger det inn under et sant despoti som er uavhengig av enhver sosial organisasjon. Å ville avskaffe autoriteten i storindustrien ville bety å avskaffe industrien selv; å tilintetgjøre dampspinneriet for å vende tilbake til spinnerokken.

La oss ta en jernbane som et annet eksempel. Også her er samvirke mellom et stort antall enkeltindivider absolutt nødvendig: et samvirke som må finne sted til bestemte tid-er, for at det ikke skal komme til noen ulykker. Også her er driftens første betingelse en dominerende vilje, som

skyver ethvert underordnet spørsmål til side - om denne vilje nå måtte være representert av en enkelt delegert eller av en komité som er overlatt utførelsen av beslutningen fra et større antall impliserte. I det ene som i det andre tilfelle har vi å gjøre med en helt bestemt autoritet. Og dessuten: Hva ville skje med det toget som hadde første avgang, dersom de ansattes autoritet over de reisende herrer ble avskaffet?

Men autoritetens nødvendighet, og nettopp en autoritet av denne art, trer i dag mest anskuelig fram ombord på et skip i høy sjø. I farens øyeblikk er alles liv her avhengig av at alle straks og absolutt adlyder en enkelts vilje.

Hvergang jeg har forelagt de mest balstyrige anti-autoritære slike argumenter, har de ikke kunnet gi meg annet svar enn dette: "Å! Det er sant nok, men her dreier det seg ikke om en autoritet som vi tildeler de delegerte, *men om et oppdrag!*" Disse herrer tror de har forandret saken selv, når de har forandret navnet på den. Slik gjør disse dyptenkere seg lystige på verdens bekostning.

På den annen side har vi nå sett at de materielle produksjons- og sirkulasjonsbetingelser uvegerlig blir utvidet gjennom storindustri og stor drift i landbruket, og får en tendens til å gjøre området for slik autoritet stadig større. Derfor er det absurd å tale om autoritetsprinsippet som absolutt ondt og om autonomiprinsippet som absolutt godt. Autoritet og autonomi er relative ting, som har varierende anvendelsesområder i de ulike faser av den sosiale utvikling. Om autonomistene nøyde seg med å si at framtidens sosiale organisasjon ene og alene vil komme til å begrense autoriteten til de grenser som produksjonsbetingelsene gjør uunngåelige, da kunne en komme til forståelse med dem. Men i denne henseende er de blinde for alle kjensgjerninger som gjør autoritet nødvendig, og styrter seg over selve ordet.

Hvorfor nøyer ikke de anti-autoritære seg med å tordne mot den politiske autoritet, staten? Alle sosialister er enig om at den politiske stat, og med den den politiske autoritet, vil forsvinne som en følge av den neste sosiale revolusjon, og det betyr at de offentlige funksjoner vil miste sin politiske karakter og forvandle seg til enkle administrative funksjoner, som tar seg av sant sosiale interesser. Men de anti-autoritære fordrer at den autoritære politiske stat skal bli avskaffet med ett slag, før de sosiale betingelser som har latt den oppstå er blitt tilintetgjort. De fordrer at den sosiale revolusjons første handling skal være å avskaffe autoriteten. Har disse herrer aldri sett en revolusjon? En revolusjon er sikkert nok den mest autoritære ting som fins. Den er en handling av en slik art at én del av befolkningen påtvinger den andre delen sin

vilje ved hjelp av geværer, bajonetter og kanoner, altså med de mest autoritære midler. Og det seierrike parti må, om det ikke vil ha kjempet forgjeves, gjøre dette herredømme varig ved å ta i bruk den skrekk som dets våpen kan inngyte i de reaksjonære. Ville Paris-kommunen bestått én eneste dag om den ikke hadde brukt det bevåpnede folks autoritet mot borgerskapet? Kan en ikke heller tvert imot klandre den for at den ikke tok denne autoritet i bruk i stort omfang?

Om disse to tingene er det ett å si: Enten vet de anti-autoritære ikke hva de sier, og i det tilfelle sår de bare forvirring; eller de vet det, og i det tilfelle forråder de arbeiderbevegelsen. I begge tilfelle tjener de reaksjonen.

Oversatt av Knut Johansen.

**HANS MAGNUS
ENZENSBERGER:**

Bemerkninger til en gammel tekst

Det Friedrich Engels har å si oss *Om autoriteten*, er fortsatt aktuelt, nesten hundre år etter at han skrev det. Spørsmålet han stiller, er sentralt for enhver kritikk av fremtiden. Å ta svarene hans utelukkende historisk, ville være å gjøre dem harmløse. De foregriper nemlig det meste av det som idag blir satt fram, fra venstre og fra høyre, til forsvar for autoritetsprinsippet.

Idag retter Engels' teser seg mot en stor, kanskje overveiende del av den sosialistiske bevegelsen i verden. På forskjellige måter og med forskjellige begrunnelser lar de seg spille ut mot den kinesiske kulturrevolusjon og Mao-Tse-tungs lære, mot den kubanske revolusjon og Che Guevaras lære, mot de jugoslaviske kommunistenes politikk og mot venstreopposisjonen i de østeuropeiske landene.

Men tydeligst motsier de forestillingene til "det nye vens-